

BASICS BEATRIX
AZ OROSZ MÓDSZER
BULGAKOV NYOMÁBAN MOSZKVÁBAN
ÉS KIJEVBEN

Mija Szadovaja
utca 10. számú ház,
50-es lakás

IAz első állami Bulgakov Múzeumot (Музей М. А. Булгаков) 2007 márciusában alapította a moszkvai városi önkormányzat a Balsaja Szadovaja utca 10. számú házban, az 50-es lakásban. Az író első moszkvai lakása volt itt, és az intézmény az első és egyetlen moszkvai Bulgakov Emlékháznak tekinti magát. 1921 őszén első feleségével, Tatjana Lappával költözött ide az író, a házba ugyan, de még nem az 50-es lakásba. Oda csak 1924-ben költözött, és ez volt az, amit *A Mester és Margarita*ból ismerhetnek. A Mihail Bulgakov Alapítványt 1990-ben hozták létre, abból a célból, hogy az 50-es számú lakást a közönség számára elérhetővé tegye. Célja a hely különleges légkörének megőrzése, amely az orosz történelem több korszakát is idézi: a forradalom előtti Oroszországot, a szovjet korszakét, és a posztszovjet időszakét egyaránt.

rajzok borították
a lakás bejárata
melletti falakat

IA *A Mester és Margarita* szövegrészletei, az egyes szereplőket ábrázoló rajzok borították a lakás bejárata melletti falakat, illetve a lépcsőházat már a nyolcvanas években. De még korábban, a hetvenes években is rendszeresen itt gyűltek össze az író és a regény rajongói, részleteket olvastak fel a szövegéből, egyfajta nem hivatalos kulturális központtá formálva a helyet. 1971-ben mutatták be a Taganka Színházban a Jurij Ljubimov rendezte *Mester és Margarita*t, ami a Pravdában megjelent súlyos kritikák ellenére meglepő módon egészen 1984-ig műsoron maradt, csak akkor tiltották be, illetve távolították el Ljubimovot. Ettől kezdve jelentősen megnövekedett a graffitik és feliratok mennyisége. A lépcsőház és az ajtó előtti falak graffitijeit innentől kezdve állandó küzdelem tárgyai voltak – a rajongók festettek, a gondnok letörölte, s ez sokszor megismétlődött. Még a kapu kódját is időről időre megváltoztatták, de a rajongók és a rajzok mindig visszatértek. 1988-ban a hatóságok feladták a küzdelmet, és megszületett az engedély a múzeum alapítására, ám annak tényleges létrejöttéig még évek teltek el.

a rajongók festettek,
a gondnok letörölte

¶ Ekkor a lakásban egy tervezőiroda működött, és nyitva állt a rajongók előtt. Később a Bulgakov Alapítvány költözött be, míg a jelenlegi állandó kiállítás anyaga lassan össze nem gyűlt, Bulgakov enokatestvérei gyűjteményének és a Dimenko-kollekciónak köszönhetően.

¶ Az épület alig két háztömbnyire áll a Patriarsyje Pruditól, a pátriárka tavát övező tértől, amely a regény nyitó jelenetének helyszíne. A moszkvai városvezetés tervei szerint itt a regény szereplőit ábrázoló szobrokat állítanak hamarosan. 2012-ben Alekszander Vilenszkij, a nem hivatalos múzeum támogatójával egy közlekedési táblát idéző, tiltó táblát helyezett el, engedély nélkül, titokban, éjszaka, *Ne állj szóba ismeretlenekkel!* felirattal, a nyitó jelenet szereplőinek sziluettrajzával. Szerencsére azóta is a helyén van. Ha a Majakovszkaja metrómegállótól feljövünk a mozgólépcsőn, néhány lépés után a széles, nyolcsávos úton találjuk magunkat, nem túl távol a „hét nővérként” ismert felhőkarcolók egyikének tornyai magasodnak. A Malaja Bronnaja utcán bekanyarodva érjük el a teret a tóval. A hely hangulata alaposan megváltozott, a teret övező házakat gyönyörűen helyreállították, a járdák mellett drága nyugati autók sorakoznak.

¶ Magát a Balsaja Szadovaja tízes számú épületet Ilja Pigit, a Dukát dohánygyár dúsgazdag tulajdonosa építtette luxusbérházként 1902 és 1905 között. A szecessziós épületegyüttes akkoriban a környéken a legdíszesebb, legszebb volt, impozáns belső udvarral. A széles út (neve magyarul nagy kertet jelent), a 20. század eleji Moszkva egyik főútja volt. A ház lakója volt egy ideig a híres táncosnő, Isadora Duncan, férjével, a költő Szergej Jeszenyinnel (akivel az alagsorban működő *Pegazus istállója* nevű kávéházban ismerkedett meg), Alice Koonen, a híres színésznő, a festő Vaszilij Szurikov, az operaénekes Fjodor Saljapin – a moszkvai bohém világ lakta, illetve látogatta, majd a forradalom után a proletariátus otthona lett, ahogy ezt egy versében Bulgakov ironikusan megfogalmazta. 1917-ben az építtető tulajdonos, Ilja Pigit egy magáncégnek adta el, majd 1918-ban megkezdődött az átalakítása, és városi bérlakásokat alakítottak ki benne. A forradalom után is, a változások ellenére sajátos, izgalmas élet zajlott a házban, amelyet Bulgakov

a moszkvai bohém világ lakta, illetve látogatta

1918-ban megkezdődött az átalakítása

A Mester és Margarita szövegrészletei, az egyes szereplőket ábrázoló rajzok borították a lakás bejárata melletti falakat, illetve a lépcsőházat már a nyolcvanas években.

több művében is megörökített. Az épület külseje megváltozott, 1938-ban, az út kiszélesítésekor jelentős mértékben, az utolsó rekonstrukció a kétezres évek elején zajlott. Az épület-együttes udvarán álló két festőműtermet megőrizték.

társbérletekre
szabdalták

¶ A Mester és Margaritában 302-es számmal jelölt épület ötödik emeletére 1924 nyarán költözött az író, egy csendesebb lakásba, a 34-es számúba, ennek oka felesége lakhatásának biztosítása volt, mivel a következő évben már elváltak, és második feleségével, Ljubov Belozerszkajával 1925 áprilisában házasodott össze. A ház eredetileg sokszobás lakásait ekkor már társbérletekre szabdalták, amiről emlékezetesen ír a regényben Bulgakov.

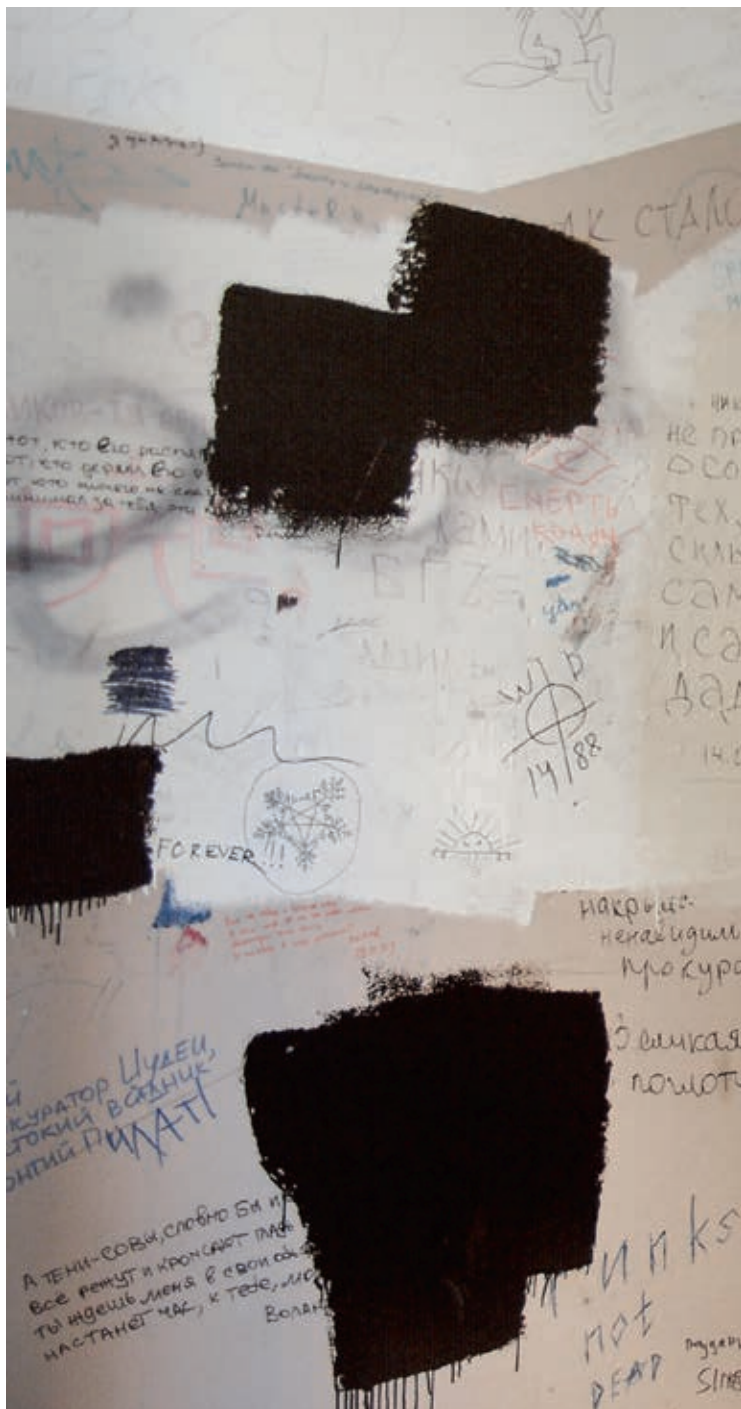
múzeumalapítás
az 50-es számú
lakásban

¶ Marietta Csudakova történész, író, kritikus kapott engedélyt végül a moszkvai városi önkormányzat kulturális osztályától a múzeumalapításra az 50-es számú lakásban. Inna Misina, Csudakova nővére lett az első kinevezett igazgató. A földszinti másik múzeummal való folyamatos küzdelem mellett belső ellentétek is nehezítették az intézmény életét, és végül egy nappal a múzeum alapításának ötödik évfordulója előtt, 2012. május 14-én a városi kulturális vezetés elbocsátotta az igazgatót, és pályázatot írt ki egy új vezetés számára. 2012 őszétől, nem kis meglepetést okozva, Gabriele Filippini olasz építész (felesége orosz, Olga Moszkvina) kapott igazgatói megbízást, aki ambiciózus terveket tárt a közönség és a fenntartó elé, kifejezve szándékát, hogy mindenkivel szívesen együttműködik, aki Bulgakov emlékének és örökségének megőrzését tartja céljának, beleértve a földszinti emlékházat és a korábbi igazgatót is.

ambiciózus
tervek

¶ A múzeum színielőadásoknak, klasszikuszenei- és dzsesszkoncerteknek is színhelye, szemináriumokat, előadás-sorozatok tartanak, Alekszej Didurov rockkabaréjának estjei is itt zajlanak, és rendszeresen a baráti kör találkozói is. Ám még mindig messze elmarad attól a gazdag és változatos kulturális élettől, amely a lenti intézményt jellemzi.

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

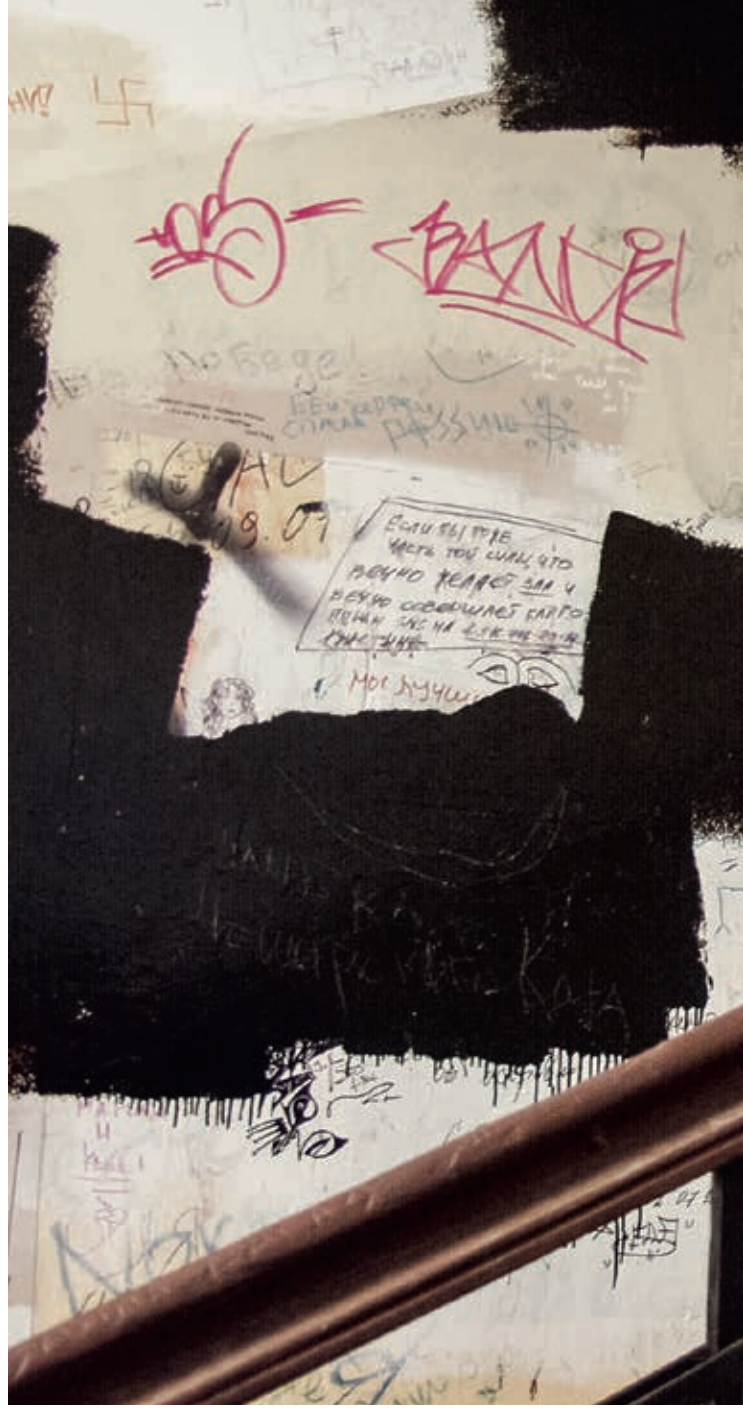

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balszaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

WHITE
KAWER

НИЗ
ВЕЩА
КЕРЕТ

АЛЕ

Кто ты -
Алекс
Миро:

Твои друзья и знакомые
знают, что ты не один
и тебе нужна помощь
и поддержка.

КТО ТЫ?
ОТЗВУСЬ СЯ
20162146557

egy nem hivatalos
Bulgakov-
múzeumnak is
helyet ad

folyamatos
a rivalizálás a két
múzeum között

¶ A Balsaja Szadovaja 10-es számú épülete a hivatalos mellett egy nem hivatalos Bulgakov-múzeumnak is helyet ad, ennek neve „Bulgakov Ház” Múzeum-Színház (Музей-театр „Булгаковский дом”). Korábbi alapítású, mint állami társa. A magánkézben lévő intézmény 2004-es megszervezése megelőzte a hivatalosét, amelynek létrehozása óta folyamatos a rivalizálás a két múzeum között. Az állammal szemben ez ingyenesen látogatható, és nyitvatartása szokatlannak tűnik ugyan, de sokkal életszerűbb: délután egy órától éjjel 11-ig, szombatként pedig éjjel egyig látogatható és bátran mondhatjuk, használható. A Bulgakovra vonatkozó dokumentumokat tartalmazó archívuma mellett gyerekszínházat is működtet.

Magát a Balsaja Szadovaja tízes számú épületet Ilja Pigit, a Dukát dohánygyár dúsgazdag tulajdonosa építtette luxusbérházként 1902 és 1905 között. A szecessziós épületegyüttes akkoriban a környéken a legdíszesebb, legszebb volt, impozáns belső udvarral.

¶ Ez a sajátos nyitvatartás is eredményezhette a 2006. december 22-i botrányos esetet: a Bulgakov műveit különféle fórumokon folyamatosan támadó Alekszander Morozov, aki sáttánistának tartotta az író, betört a múzeumba, kihajigált az ablakon egy csomó tárgyat, Bulgakov műveinek értékes és egyedülálló illusztrációit, dokumentumokat, a berendezés egy részét. A teljes műtárgyegyüttes és a felszerelés mintegy fele károsodott, tetemes anyagi kár keletkezett. Morozov tettét ördögűzésnek tekintette, s minden alkalmat megragadott a támadásra (egy ideig azt híresztelte, maga is a házban lakik, és a késői nyitvatartás, az éjszakai élet zavarja, ám ez hazugságnak bizonyult). Sajátos módon, ebben az „ördögűzésben” az ortodox egyház a segítségére volt, jóllehet Bulgakov apja, Afanaszij Bulgakov a kijevi teológiai akadémia professzora volt, kiváló ortodox vallási elméletíró. Morozov tiltakozást szervezett a Patriarsije Prudin felállítani tervezett Bulgakov-emlékmű ellen is. A *Mester és Margarita* története, úgy tűnik, napjainkban is érvényes...

a Bulgakov-művek
illusztrációi

ügynevezett
animált séták

- ¶ A nem hivatalos múzeum dokumentum-, fotográfia- és relikvia-gyűjteménye egyre gyarapodik alapítása óta, az anyag legnagyobb része megtekinthető a kiállításban. A tárlatot audiovizuális és interaktív elemek egészítik ki. Az állandó mellett rendszeresen nyílnak időszakos tárlatok is, bel- és külföldi művészek munkáiból, kiemelt hangsúlyt helyezve a Bulgakov-művek illusztrációira. A programok között jelentős szerepet kapnak a tematikus fesztiválok, amelyek közül a legismertebb és leglátogatottabb az író születésnapjának megünneplésére évente rendezett eseménysorozat. Városi sétákat is szerveznek a Bulgakov regényeiben – elsősorban *A Mester és Margarita*-ban – feltűnő helyszínek végigjárására, ezek közül a legkedveltebbek az ügynevezett animált séták, amelyeken a résztvevők a szereplőket eljátszó színészekkel látogatják végig a regény helyszíneit. Az utóbbiak kiegészülnek a 302-es villamoson történő utazással, amely naponta három alkalommal megy körútjára, csütörtöktől vasárnapig. A séta útvonalának első állomása a Patriarsyje Prudi, melyet a 21. század első évtizedében a teljes átalakítás fenyegetett (mélygarázst és plázát terveztek ide, ami szerencsére nem valósult meg). A tó melletti kis pavilon éttermében az egykori Gribojedov híres fogásait rendelheti a vendég, a Malaja Bronnaja utcában pedig az aprócska Margarita kávézó idézi a regényt. A séta következő állomása a regénybeli Varietészház, azaz az egykori moszkvai Zenecsarnok épülete, pontosabban az annak helyén ma álló színház, a Balsaja Szadovaja utcában. Innen a Gribojedovhoz vezet az út, ám az ezen a néven soha nem létezett, ami feltehetően ihlette, az a hasonló szerepet betöltő Hercen Ház volt, a RAPP, az orosz proletár írók szövetségének székhelye, 1930-ig vendéglő is működött itt, 1930-tól pedig a Makszim Gorkij Irodalmi Intézet székháza lett. A valóságban nem égett le, mint ahogy az a regény végén megtörténik.
- ¶ Létező hely a Mester kis alagsori lakása is, az 1830-ban épült apró palota, a színházi díszlet- és jelmeztervező Toplenyinov testvérpár tulajdona, amelynek lakásában sokat tartózkodott Bulgakov, regényén dolgozva, felolvasva belőle részleteket barátainak. Margarita és férje palotája az Arbat mellett már

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Szilágyi Lenke felvétele

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

ВСЕ ЗАКОНЫ
БЕССМЕРТНОСТИ
СМЕРТЬ!

ОСТАВЬСЯ С НАДИЕИ ДОИ
НИВЯ

МЫ ПРОЖИЛИ ЭТО
НО НЕ СТАЛИ
В СОГЛАСИИ
МУДРОСТИ
МЫ ПРОЖИЛИ
НО НЕ СТАЛИ
МОЛОДЕЖЕ
УБИЛИ

НИЧТО НЕ
НЕСЧАСТЛИВО

В. 1. 50м
Я ПРОДЮ
И ТЕБЯ!
МУ ВСЕ ЕГО ЛЮДИ

«Веленью Божию, о мизд, буди
Обиди не зстрашася, не требуя
Хвалу и клевету приемили
и не оспориwai миздца!»

ЗДЕСЬ БЫЛА Я (с МИРОМ НА Д.С. Туче
'ТБИ') ДАНИЛА =)

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Sziológyi Lenke felvétele

РАБОТА
МЕСТНЫХ
ВАНДАЛОВ

Эт. кто знает адрес
Снайперского
Знаете
Подскажите
Собачье место

Смерть фашистам
Господа Анильцы!
Неужели Вы настолько
ограничены что
способны только
Закрашивать?

25.09.04

PS Имя
Слово
Имя

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Szállágyi Lenke felvétele

ВНОВЕ,
ТОБЫ ОН
ТЕБЯ НЕ
ПЕРЕЕХАЛ

КА
СИНУШКА

ШКОЛА 1914
2004 - МЫ С БУЛГАКОВЫМ !!!
Берняков - Берняков
Сыныт - Сыныт !!!

Борис
Сыныт
Мамин
Сыныт
Сыныт

Сыныт Сыныт
Сыныт
20-30
Сыныт
Сыныт
Сыныт

nem azonosítható ilyen egyértelműen. Számos olyan épület maradt ránk, amelyre ráillik Bulgakov leírása, és amelyeket a Bulgakov-rajongók próbálnak azzal azonosítani. Két olyan kis villa is van, amely Margarita boszorkányrepülése irányának leírása alapján feltehetőleg az egykori háza volt, az egyiket lebontották, a másik teljesen felújítva, elképesztően drágán került a moszkvai ingatlanpiacra. A séta tervezői ez utóbbit tekintik Margarita házának. Még a híres Sztravinszkij klinika is azonosítható – a Kimkij Városi Kórház 1907-ben emelt épülete (eredetileg egy városi tanácsnok villája), amelynek Németországból és Svájcból rendelt felszerelése valóban a legmodernebb volt akkoriban. Több funkcióváltást követően, bezárása előtt utoljára ismét kórházként működött az intézmény.

- ¶ A múzeumnak jelentős könyvtára van, nemcsak Bulgakov művei, illetve a róla szóló szakirodalom, de politikai, szociológiai, gazdasági és művelődéstörténeti témájú művek is találhatóak és olvashatók itt, sőt bizonyos művek meg is vásárolhatók. Az intézmény tudományos kutatóhelyként is közismert, rendszeresen szervez szakmai találkozokat, workshopokat, konferenciákat, és nyitott az egyetemi hallgatók előtt is.
- ¶ A múzeum fotográfusa, Jelena Martynyuk egy három évig tartó projektet indított el 2010-ben. A *Mester és Margarita* témájára alapozva hetven, a regényben leírt, megemlített helyszínen, illetve szituációban készített több mint ezer felvételt. 2013 tavaszán *A Mester és Margarita* speciális kiadása jelent meg, e fotókkal illusztrálva.
- ¶ A múzeumhoz kávézó is tartozik, valamint a Bu Színház, melynek színészei egy-egy regénybeli karaktert megismerve vesznek részt az intézmény által szervezett városi sétákon, de improvizációs színházi estéket is rendeznek abban a szintén Bulgakovról elnevezett kis, százhuszonhat

Sajátos módon, ebben az „ördögűzésben” az ortodox egyház a segítségére volt, jóllehet Bulgakov apja, Afanaszij Bulgakov a kijevi teológiai akadémia professzora volt, kiváló ortodox vallási elméletíró.

egy nagy
fekete macska

fő befogadóképességű teremben, ahol regényeinek színpadi adaptációját adják elő, nem ritkán híres vendégrendezőkkel. A múzeumnak van egy különleges „munkatársa” is, egy nagy fekete macska, aki Behemót névre hallgat, mint regénybeli elődje.

¶ Ha a moszkvai Múzeumok Éjszakáján lenne a közönséget leginkább vonzó helyszíneknek versenyük, a nem hivatalos Bulgakov-múzeum igen előkelő helyre tarthatna számot. Hatalmas sorok várakoznak a bejutásra, és ilyenkor mindig különleges színielőadással is készülnek. Az intézmény vonzza a hírességeket is, divattá vált Instagramon, Twitteren vagy Facebookon közzétenni fotókat, mint ahogy például Daniel Radcliffe is tette moszkvai látogatásakor.

BULGAKOV MÚZEUM, KIJEV

csaknem
háromezer tárgy

¶ A kijevi Bulgakov-múzeumot (hivatalosan irodalmi emlékmúzeum) a köznyelv Bulgakov-, vagy (későbbi tulajdonosa után) Lisztovnyicsnij-házként említi. 1989 és 1991 között újítták fel, Bulgakov születésének századik évfordulójára készült el és nyílt meg. Csaknem háromezer tárgyat őriz, az író személyes tárgyait, könyveket, képeslapokat, fényképeket, dokumentumokat. A ház berendezése még az egykori hangulatát őrzi, itt lakott Bulgakov középiskolás és orvosi egyetemista korában, amikor már praktizáló orvos volt, majd író.

¶ Az épületet 1888-ban emelték, a tervezője a korszak egyik jeles építésze volt. A *fehér gárda* című regényében számos említés történik a helyről. Bulgakov a kijevi egyetem orvosi karán befejezván tanulmányait a városi katonai kórházban helyezkedett el orvosként. 1913-ban kötött házassága után egy évvel, az első világháború kitörésekor a Vörös kereszt önkéntese lett, és rögtön a frontra került – ekkor hagyta el először hosszabb időre a kijevi házat. Kétszer is súlyos sebesülést szenvedett, amelyek hatása jóval később is érezhető volt, és a krónikus fájdalom kezelésére morfiumot használt, amit csak 1918-ban hagyott abba, s 1926-ban hasonló címmel megjelent regényében örökítette meg életének ezt az időszakát. A háború végén

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza
a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt,
ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Szilágyi Lenke felvétele

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza
a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt,
ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Szilágyi Lenke felvétele

A Mester és Margaritában 302-es számmal jelölt épület ötödik emeletére 1924 nyarán költözött az író, egy csendesebb lakásba, a 34-es számúba, ennek oka felesége lakhatásának biztosítása volt, mivel a következő évben már elváltak, és második feleségével, Ljubov Belozerszkajával 1925 áprilisában házasodott össze.

visszatért Kijevbe és magánpraxist nyitott az otthonában. Ez azonban nem tartott sokáig, elkezdett írni, és teljesen felhagyott eredeti hivatásával. Amikor 1921-ben Moszkvában telepedett le, kezdetben újságírással tartotta el magát.

¶ Az épület, a Bulgakov-ház tehát e kezdeti időszak színhelye, a család tizenhárom évig, 1906 és 1919 között élt itt. 2009 decemberében, a múzeum két évtizedes fennállása alkalmából nyílt meg *A Mester és Margarita* című kiállítás. A termek berendezésekor színpadias hatásra törekedtek, az eredeti tárgyakon kívül minden fehérre lett festve. A lakás valóban inkább irodalmi emlékház mint múzeum, tárgyfeliratok nincsenek, a fehér színű elemek, az eredetit idézni kívánó berendezés, valamint a köztük, bennük elhelyezett eredeti tárgyak, dokumentumok váltakoznak. Csoportosan, vezetéssel lehet megtekinteni, és ebben a „túrában” fontos szerepet kapnak a tárlatvezetők.

¶ Ez az intézmény is kutatóhely egyúttal, számos művet ad ki, tartanak itt könyvbemutatókat, különféle rendezvényeket. A múzeum honlapján, amely angol nyelven is elérhető, büszkén hirdeti, hogy 2014-ben a *Tripadvisor Travellers' Choice* kitüntető címet nyerte el, azaz látogatók sokasága választotta legkedvesebb célpontjának.

¶ 2014 júniusában a múzeum vezetősége a következő bejelentést tette: „Mindenkit, aki Ukrajna katonai elfoglalását támogatja, eltanácsolunk a múzeum látogatásától.”

¶ Az anyaggyűjtésben a legtöbbet Jan Vanhellemont hihetetlenül gazdag, a legfontosabb forrásokat is elérhetővé tevő honlapja segített: masterandmargarita.eu/en/index.html.

inkább irodalmi
emlékház mint
múzeum

Mihail Bulgakov egykori otthonának lépcsőháza a moszkvai Balsaja Szadovaja utca 10. alatt, ahol ma két Bulgakov-múzeum is létezik
Szilágyi Lenke felvétele

